

๕๒๐๕๗๒๑๓: สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

คำสำคัญ: วิถีชีวิต / เรือนพื้นถิ่น / กลุ่มคนไทย-อีสาน และไทย-โคราช / บ้านค้ายหมื่นแผ้ว /

ความสัมพันธ์

ศุภชัย ถนอมพันธ์: วิถีชีวิตและเรือนพื้นถิ่น กลุ่มคนไทย-อีสานและไทย-โคราช ณ บ้านค้ายหมื่นแผ้ว ตำบลบ้านค้าย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ชินศักดิ์ ตันตสิกุล. ๓๖๒ หน้า.

“วิถีชีวิตและเรือนพื้นถิ่นกลุ่มคนไทย-อีสานและไทย-โคราช กรณีศึกษา ตำบลบ้านค้าย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ” เป็นวิทยานิพนธ์ที่เน้นการศึกษาวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเลือกชุมชน “บ้านค้ายหมื่นแผ้ว” เป็นพื้นที่กรณีศึกษา เนื่องจากเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างสองกลุ่มชาติพันธุ์สำคัญ ได้แก่ กลุ่มคนไทย-อีสานและกลุ่มคนไทย-โคราช ซึ่งทั้งสองกลุ่มคนนี้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกันเป็นเวลากว่า ๒๐๐ ปี จนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและรับระหว่างกันในทุกๆด้าน

จากการศึกษา โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและลงพื้นที่สำรวจภาคสนามภายในชุมชนกรณีศึกษา พบความสัมพันธ์อันเกิดจากการแลกเปลี่ยนระหว่างกันดังนี้ เมื่อทำการเปรียบเทียบผังพื้นของเรือนพื้นถิ่นที่พบในชุมชนบ้านค้ายหมื่นแผ้ว กับผังพื้นแบบดั้งเดิมของเรือนอีสานและเรือนโคราช พบว่าเรือนของทั้งสองกลุ่มคนยังคงแบบแผนของผังพื้นเรือนดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น แต่ก็ได้ปรับเปลี่ยนและพัฒนาไปบ้างตามวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนรูปลักษณะภายนอกของเรือนนั้น พบว่าเรือนพื้นถิ่นของกลุ่มคนไทย-อีสาน โดยรวมแล้วยังคงมีรูปลักษณะภายนอกตามแบบของเรือนดั้งเดิม ที่เรียบง่ายและตรงไปตรงมา แต่เรือนของกลุ่มคนไทย-โคราช พบว่ามีรูปลักษณะภายนอกที่เปลี่ยนไปจากรูปลักษณะดั้งเดิมของเรือนโคราชเป็นอย่างมาก จากเรือนที่มีหลังคาทรงจั่วสูง มีฝาเรือนแบบฝาปรือเชิงดำหรือฝาตีตั้งคล้ายฝาสายบัว ปรับเปลี่ยนมาเป็นหลังคาแบบจั่วเตี้ย มีฝาเรือนเป็นฝาตีทางนอนซ้อนเกล็ดที่เรียบง่าย เหมือนรูปลักษณะของเรือนที่พบในกลุ่มคนไทย-อีสานเป็นอย่างมาก หรืออาจกล่าวได้ว่าพัฒนามาอยู่ภายใต้ “เปลือก” เดียวกันกับเรือนกลุ่มคนไทย-อีสาน

นอกจากรูปลักษณะภายนอกดังที่กล่าวไปแล้วนั้น ยังพบว่ามีเรือนพื้นถิ่นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของกลุ่มคนไทย-อีสาน ได้หยิบยืมองค์ประกอบของผังพื้นเรือนกลุ่มคนไทย-โคราช มาใช้ทั้งทางตรงและทางอ้อม จนเกิดผังพื้นเรือนที่เป็นส่วนผสมระหว่างเรือนพื้นถิ่นของทั้งสองกลุ่มคน ลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ พบว่าเกิดขึ้นเนื่องจากการแต่งงานระหว่างกันและนำเข้ามาโดยช่างในพื้นที่ ทั้งนี้ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนทั้งสองยังถูกแสดงผ่านทางที่ตั้งถิ่นฐาน ประเพณีและความเชื่อ ทั้งที่เหมือนและต่างกัน อันเนื่องมาจากความต่างของสัมภาระทางวัฒนธรรมของทั้งสองกลุ่มคน ซึ่งในที่สุดแล้วความต่างนั้นถูกละหลอมจากภูมิปัญญาผ่านกาลเวลาจนกลมกลืนกันไปในที่สุด

ภาควิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา ๒๕๕๗

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ .....

52057213: MAJOR: VERNACULAR ARCHITECTURE

KEY WORD: LIFESTYLE / VERNACULAR HOUSE / THAI E-SAN AND THAI KORAT –

GROUPS / BANKHAI – MUENPHAEW / RELATION

SUPACHAI THANOMPHAN: LIFESTYLE AND VERNACULAR HOUSE OF THAI E-SAN AND THAI KORAT GROUPS: AT TAMBON BANKHAI, MUANG DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE. THESIS ADVISORS: ASSOC. PROF. CHINNASAK TANDIKUL. 362 pp.

At Ban-Khai district (Ban-Khai Muenpaew Community) was chosen as a case study since this area had two important ethnic groups (Thai-Korat and Thai-Esan) which emigrated more than 200 years ago. Thus, they exchanged and received the different culture to each other in every way.

From field survey and in-depth interview within community by comparison vernacular house plans between Ban-Khai Muenpaew and original Thai-Korat, Thai-Esan showed that Thai-Korat and Thai-Esan groups remain the same original planning but then developed due to changes in social context. The exterior, we found that Thai-Esan vernacular house continues to use the same original did, simple and straight forward. However, Thai-Korat vernacular house has been developed differently such as the high gable roof changed into lower and the wall “Pha-Prue-Sang-Dum” which is similar to “Pha-Sai-Bua”, a wooden partition style which place wood vertically has been made simpler by pose it horizontally. Thai Korat’s exterior has slowly emerged into the same “cover” as Thai E-san houses.

As previously mentioned, not only the exterior design but also the planning. The vernacular houses which are located in Thai-Esan area had borrowed Thai-Korat’s planning design; direct and indirect object, to create an integrated planning style. This was related to “married” between people from both groups and the craftsman exchange. Likewise, the relations between these two groups are also showed through the settlement, tradition and believe which are both similar and different their cultural baggage. Finally, their local wisdom are harmonized by time.

Department of Architecture

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature .....

Academic Year 2014

Thesis Advisors' signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้เลย หากปราศจากการสนับสนุนทั้งจากบุคคล และหน่วยงาน ต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ดำเนินการสำเร็จเสร็จสิ้นไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.วีระ อินพันทัง, อาจารย์ ดร.เกรียงไกร เกิดศิริ สำหรับคำแนะนำ และข้อเสนอแนะ รวมไปถึงมุมมองทางความคิดที่เป็นประโยชน์ต่างๆ นอกจากนี้ คณาจารย์ทุกท่านยังเป็นแบบอย่างในการทำงาน รวมถึงเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญ และเป็นพี่เลี้ยงที่เคารพรักของลูกศิษย์เสมอมา และที่สำคัญคือ รองศาสตราจารย์ชินศักดิ์ ตันตกุล อาจารย์ที่ปรึกษา สำหรับคำแนะนำที่ดีเสมอมา รวมถึงโอกาสในการเรียนรู้ และมีมุมมองที่กว้างขวาง ทำให้ข้าพเจ้าได้เติบโตทั้งทางความคิด การใช้ชีวิต และความรู้ทางวิชาการ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเองต่อไป

ขอขอบคุณ โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ให้โอกาส และทุนสนับสนุน อันเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เนื่องจากลักษณะของการทำงานในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ต้องมีทำงานในหลายขั้นตอน จึงขอขอบคุณผู้เป็นกำลังสำคัญในการเก็บข้อมูลและสำรวจจริงวัดในวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ได้แก่ น้องเอิร์ท , ศิริขวัญ ถือชัยภูมิ, สุขสันต์ ภูชมศรี, ภารณี อินทร์เล็ก สำหรับการช่วยจัดรูปเล่ม ตรวจสอบข้อมูล และเป็นธุระจัดการในหลายเรื่อง รวมทั้งพ่อ แม่ และพี่ๆที่คอยเป็นกำลังใจให้เสมอมา

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง สำหรับเจ้าของเรือนในชุมชนบ้านค้ายหมื่นแด้วทุกๆท่าน ที่อนุญาตให้คณะวิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลอย่างละเอียด และอำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างดี หากมีโอกาสจะกลับไปเยี่ยมเยือน และนำแบบที่จัดทำไว้มอบให้ต่อไป และขอขอบคุณผู้ใหญ่บ้าน สำหรับข้อมูล และการอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ภาคสนาม

และท้ายที่สุด ข้าพเจ้าจะนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้จากเรียนรู้ในครั้งนี้ไปใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไปอนาคต และหากเกิดข้อผิดพลาดใดข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว